

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ / Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan / WWW.UZAS.UZ / 2019-yil 18-yanvar №3 (4505)

Фаргона вилояти Кува туманида “Обод қишлоқ”, “Обод маҳалла” дастурлари асосида “Толмозор”, “Акбаробод”, “Тошкент” ва “Ғалаба” маҳалла фуқаролар йиғинларида кенг қўламли бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Бунинг учун қарийб 20 миллиард сўм маблағ сарфланди.

Бунёдкорлик

ОБОД МАНЗИЛЛАР ФАРОВОНЛИКДАН НИШОНА

Бугун ҳудуд қиёфасини бутунлай ўзгартириш, одамларнинг турмуш шароитини янада яхшилаш, қишлоқни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Одамларни ҳаётдан рози қилиш, шаҳардагидек яшаш шароити яратиш мақсадида бошланган эзгу ташаббус катта ҳаракатга айланди.

Кува – Фаргона водийсининг мафтункор масканларидан. Кейинги йилларда туман аҳолисининг турмуш даражасини юксалтириш, аҳоли учун қулай маданий-маиший шароитлар яратиш борасида амалга оширилаётган бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари янги иш ўринлари очиш, аҳоли фаровонлигини ошириш, оилалар тинчлигини таъминлашнинг муҳим омили бўлмоқда. Буни тумандаги барча 65 та маҳалла фуқаролар йиғини мисолида ҳам кўриш мумкин.

имкониятини берди. Шу кунга қадар 5 та кўп қаватли уйнинг оқова сув тармоғи қуриб битказилди, йўл ва йўлаклар асфальтланди, 7 та уйнинг томи профнастил, 1 та уйнинг томи шифер ва 5 та уйнинг томи полизол қопламаси билан ёпишди, 13 та уйнинг фасад қисми тўлиқ таъмирланди, 8 километрлик газ тармоғи, битта трансформатор пункти таъмирдан чиқарилди.

ватлаши оиламиз тинчлиги, тотувлигини таъминлаётганидан миннатдорман. “Ғалаба” маҳалла фуқаролар йиғинида тadbirkor Муродил Хайдаров ташаббуси билан замонавий савдо ва маиший хизмат кўрсатиш мажмуаси қурилиб, фойдаланишга топширилди. Миллий меъморчилик андозалари билан уйғунлашган замонавий мажмуада савдо, ишлаб чиқариш ва аҳоли кундалик эҳтиёжи учун зарур бўлган маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари иш олиб бормоқда. “Обод маҳалла” дастури асосида қад кўтарган иншоот бир вақтнинг ўзида 300 нафар ёшлар бандлигини таъминлади.

Сирасини айтганда, “Обод қишлоқ” ва “Обод маҳалла” дастурлари доирасида олиб борилаётган амалий ишлар кун сайин кўпайиб бораётган обод қишлоқ ва маҳаллалар мисолида ҳам кўриш мумкин. Демак, халқимиз улкан мақсадлар билан бошланган эзгу ислохотларда ҳамжихатликда иштирок этмоқда.

М.СУЛАЙМОНОВ, ЎзА мухбири

Ўзбекистон – Ҳиндистон: маданий алоқалар ҲИНД ДИЁРИГА САЁҲАТ

Кейинги йилларда мамлакатимизнинг хорижий давлатлар билан турли соҳалардаги алоқалари янги босқичга кўтарилмоқда. Юртимизга ташриф буюраётган меҳмонлар сони сезиларли даражада ошяпти. Хусусан, ўтган йили Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида халқ оғзаки ижодида бағишлаб ўтказилган анжуман ҳам халқро дўстлик алоқаларини мустақамлашга замин яратди. Ушанда бир гуруҳ меҳмонлар Самарқанд шаҳрига ҳам келишган эди. Улар орасида Ҳиндистонлик маданият арбоби Дев Бхардваж ҳам бор эди. У халқимизнинг меҳмондўстлик, инсонпарварлик фазилатларидан мамнун бўлганини эътироф этганди.

Ўзбек ва Ҳинд халқлари маданий алоқаларининг узвий давоми сифатида ўтган йил октябрь ойида юртимизнинг бир гуруҳ ижодкорлари ҳам Ҳиндистонда бўлишди. Ҳинд диёрига ўзбек шоир ва ёзувчилари асарлари жамланган китоб тақдимотига тақлиф этилган эдик. Жаҳонга кўплаб машҳур адиблар, атоқли санъаткорларни етказиб берган бу юртни кўриш, Мирзо Бобур қадами теккан заминда бўлиш, дунёнинг етти мўъжизасидан бири – Тожмаҳални зиёрат қилиш орзуим эди.

меҳмонларга инглиз ва Ҳинд тилларида нашр этилган “THE WHISPERING SENSE” (English and Hindi Anthology of Uzbek poets) First Published: 2018. (“Шивирлаётган хис”) дея номланган китоб тарқатилди. Антологиядаги шеърларни ўзбек тилидан инглиз тилига Асрор Аллаёров ўғирган. Ҳинд тилига эса Шобҳа Жиндал, Арти Кумари ва доктор Сангеета Синг таржима қилган. Китобга адабиётимизнинг атоқли намояндалари Абдулҳамид Чўлпон, Ҳалима Худойбердиева ҳамда замондош ижодкорлардан Сирожиiddин Сайид, Фармон Тошев, Ғайбиддин Фазлий, Хуррид Нуруллаев каби йиғирма уч нафар ижодкорнинг асарларидан намуналар киритилган. Анжуманда Ўзбекистондан борган шоирлар шеърлар ўқиди. Даврада сўз олган олим Жанардан Ратхания Ҳиндистонда Бобурийлар сулоласи фаолияти, Ҳинд халқи тарихида аждодларимизнинг муҳим ўрин тутгани ҳақида гапирди.

Юшма фаолиятдан ОФТОБДЕК НУР СОЧАР КИТОБ

Адиблар хилбониди бунёд этилган Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг янги биносига ёшлар маънавиятини юксалтириш, китобхонликни ривожлантиришга бағишланган адабий анжуманлар, янги китоблар тақдимоти, атоқли адибларнинг ўқувчилар билан учрашувларини мунтазам ўтказиб бориш эзгу ағъанага айланди. Ана шундай тadbirkorлар вилоятларда, чекка қишлоқларда ҳам бўлиб ўтмоқда.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, шоир Рустам Мусурмон, Халқ депутатлари Денов тумани Кенгаши депутати, “Чағаниён” китоб маркази раҳбари Исрол Худойбердиев ва бошқа ижодкорлар юртимизда китобхонликни тарғиб этишга қаратилган юксак эътибор, китобнинг инсон маънавиятини бойитишдаги, ёшларнинг ҳаётида ўз ўрнини топишдаги аҳамияти ҳақида гапирдилар.

Денов туманидаги 17-умумтаълим мактабда китоб мутолаасига бағишланган адабий кеча бўлиб ўтди. Унда шоирлар, журналистлар, ўқитувчи ва ўқувчилар иштирок этди.

– Сурхондарё вилоятининг олитоғ ҳудудидаги қишлоқ мактабларида, гуманитар ва аниқ фанларни чуқур ўрганишга ихтисослаштирилган таълим муассасалари, мактаб-интернатларда Ёзувчилар уюшмаси аъзолари иштирокида ўтказилаётган адабий кечалар, ижодий учрашувлар ўқитувчилар ва ўқувчиларда катта таассурот қолдирмоқда, – дейди мактаб раҳбари Файзулла Жўраев. – Шу муносабат билан ўқувчилар замондош шоирларимизнинг китоб ўқиш, билим олиш ва касб етгалаш мавзусидаги шеърларини ёддан ифодали ўқиб, ўз билимлари ва бадиий адабиётга бўлган қизиқишларини намойиш этишмоқда.

Ижодкорлар ўқувчиларни қизиқтирган саволларга жавоб бердилар. Ҳозирги адабий жараёндаги ўзгаришлар, юртимизда амалга оширилаётган маънавий ислохотлар мавзусидаги давра суҳбати мушоирага уланди. Ватан, мустақиллик, она юртга муҳаббат мавзусида шеърлар ўқилди.

“ЭҲТИРОМ”ГА САЗОВОРЛАР

Юртимизнинг маданий-маърифий ҳаётини, байрамлари-ю катта-кичик тadbirkorларни санъат ва маданиятимиз вакиллариининг иштирокида тасаввур этолмаймиз. Ўтган йил маданиятимиз намояндалари учун ҳар қачонгидан ҳам воқеаларга, учрашувларга бой бўлди. Улар ўз санъатлари, ижодлари билан давраларга файз киритдилар, санъатимиз ва маданиятимиз ривож учун астойдил хизмат қилдилар.

Ўтган hafta якунида юртимизда фаол ва самарали ижод қилаётган санъат, маданият вакиллари ҳамда ижодий тажрибалари билан ёшларга ибрат бўлаётган устоз санъаткорларни рағбатлантириш ва қўллаб-қувват-

лаш мақсадида ташкил этилган “Эҳтиром – 2018” мукофоти совриндорларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Тадбирда “Театр, кино, оммавий тоmoshalar”, “Эстрада, аъъанавий ва опера хонандалиги, мусиқа ижро-

чилиги ва рақс санъати”, “Тасвирий ва амалий санъат”, “Бадиий ижод, журналистика ва телевидение”, “Эътибор, эҳтиром, эъзоз” каби бешта йўналиш бўйича мукофотлар ўз эгаларига топширилди. Тақдирланганлар орасида Ўзбекистон халқ ёзувчиси Урозбой Абдураҳмонов, санъатшунос олима Ирина Галущенко, Ўзбекистон халқ артисти Дилбар Исмоилова, мақом ижрочиси Очилбой Матчинов, Ўзбекистон халқ артисти Абдухалим Исмоилов, устоз хунарманд Асрор Мухторов, Ўзбекистон санъат арбоби Баҳодир Йўлдошев, танкили россон Владимир Бурмакин каби устозларнинг борлиги маданиятимиз ва санъатимиз ишончли кўлларида эканидан далolat беради.

Тошкентнинг тарихий қисмидаги Чорсу деб номланган қадимий жой ҳозирги Навоий, Беруний ва Самарқанд дарвоза кўчалари кесиб чорраҳада XI асрда вужудга келган. Бу ҳудудда шаҳарнинг барча дарвозаларидан келадиган йўллар туташган. Кейинчалик, XVI асрга келиб шаклланиб бўлган Чорсу майдонининг шимолидаги тепалик қисмида жойлашган Шаҳристоннинг ғарбий чеккасида Кўкалдош мадрасаси майдонга қаратиб қурилган. Чорсу майдони атрофида Чорсу, Тиканли мазор, Чуқурқишлоқ маҳаллари жойлашган ва асосийси бу ерда Уккоша булоғи бўлган.

Чорсу майдонининг шимолидаги тепалик қисмида жойлашган Шаҳристоннинг ғарбий чеккасида Кўкалдош мадрасаси майдонга қаратиб қурилган. Чорсу майдони атрофида Чорсу, Тиканли мазор, Чуқурқишлоқ маҳаллари жойлашган ва асосийси бу ерда Уккоша булоғи бўлган.

Тошкент булоқларидан энг машҳури, суви шишоболаш бўлган Уккоша булоғи тепалик қисмида жойлашган. Уккоша булоғи тепалик қисмида жойлашган. Уккоша булоғи тепалик қисмида жойлашган.

Чунки бу жойда Жангоб, Чорсу ариқлари ташган ва чуқур жарликлар ҳосил қилган. Чорсу деб номланган жойнинг шаҳарсозлик нуқтаси назардан шаклланиш тарихи Тошкентнинг IX—X асрларда Бинкат номи билан ривожланиш босқичида вужудга келган шаҳарсозлик тизимига боғлиқ. Бинкат IX—X асрларда ўша давр шаҳарсозлигига хос бўлган таркибий қисмларни ўз ичига олган. Ўша давр

рда ислом дунёси шаҳарлари таркибий қисми қалъа ёки қўҳандиз, яъни ҳукмдор ўрдаси ёки қароргоҳи жойлашган тепаликдан иборат бўлиб, атрофида унга ёндошган шаҳристон ва

Менда таклиф бор

работлардан иборат бўлган. Қароргоҳ билан шаҳристон алоҳида, умумий девор билан ўралган. Бу ерда Регистон майдони ва бозор жойлашган. Бинкат ривожланган илк босқичда унинг арки (хукмдор ўрдаси) ҳозирги Эски Жўва деб номланган тепалик устида жойлашган. Шаҳристон эса ҳозирги Хадра, Чорсу ва Эски Жўва оралигидаги тепаликда шаклланиб қолган. Арк билан Шаҳристон худудлари орасидан Янгоб, Жангоб деб турлича номларда аталган ариқ оқиб ўтган. Бинкат работлари билан сув оқадиган жарликлар оралигидаги тепаликлар ва пастикесликларда жойлашгани туйғайли сув таъминоти анча яхши йўлга

билан Чорсу оралигида, Шаҳристон тепалигининг жанубий чегараси бўйлаб қўв қаватли турар-жой биноси, турли муассасалар бинолари қурила бошлади. Эски, қадимий шаҳарни қайта қуриш асосида Бешёғоч даҳасига қарашли ерларда Тошкентнинг ўша даврдан энг йирик Марказий универсал магазини "ГУМ" (1972 йил) қурилиб, ишга туширилган эди. Йиғма темир-бетон қурилмалардан бунёд этилган бу мажмуа Чорсунинг қадимий шаҳарсозлик ва меъморий ечимларини тубдан ўзгартириб юборди.

XX асрнинг иккинчи ярмида Чорсудан ҳозирги Талабалар шаҳарчаси жойлашган ергача Форобий кўчасини ўтказиш лойиҳаланди. Бу ўз навбатида Чорсунинг тарихий топографияси ўзгаришига олиб келди. XX асрнинг 70-йилларига, турли ўзгаришларга қарамай, Чорсунинг меъморий кўринишида Кўкалдош мадрасаси, Жомеъ масжиди ҳажмлари етакчи бўлиб турган эди. Фақат, 1982 йили "Чорсу" (собиқ "Москва") меҳмонхонаси Форобий ва Самарқанд дарвоза кўчалари туташган бур

чакдаги катта ҳудудда қурилиши муносабати билан Бадалмат ҳаммоми, Уккоша булоғи, аънавий турар-жой бинолари йўқ бўлиб кетди. Чорсу майдонининг меъморий кўриниши-

борилмоқда. Шу аснода Чорсу майдонининг тарихий сифатларини қisman тиклаш учун меҳмонхона ва "Жар" мажмуаси ҳудудида тарихий этнографик мажмуа ташкил этиб, у қадимий Чорсу бозори билан бирлаштирилса мақсадга мувофиқ бўларди. Бунинг учун Форобий кўчасининг бир қисmini эстакадаларга кўтариб, Чорсу меҳмонхонасидан бозор худуди, Шаҳристон иншоотларига ўтадиган йўловчилар майдонини ташкил этиш керак бўлади. Уккоша булоғи, Бадалмат ҳаммомини архив-лойиҳа ҳужжатлари ва археологик қолдиқлари асосида қайта тиклаш имкониятини кўриб чиқиш лозим. Шу билан бирга Кўкалдош мадрасасининг ғарбий қисмидан бошлаб пидедалар юрайдиган кўчалар бошланиб, Гулбозор маҳаллари кўча тизимига ва бозор худудига қўшиб юборилса, Тошкентнинг бу тарихий худудининг туризм салоҳиятини оширишга хизмат қилинган бўларди. Умуман, Чорсу билан Хадра оралигидаги транспорт тизимини эстакадаларга олиш ва бу ерда пидедалар худудини ташкил этиш мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз.

Самарқанд дарвоза, Форобий, Навоий кўчасининг Хадра ва Чорсу оралигидаги қисмида пидедалар худудини ташкил этиш билан бирга, Шаҳристон тепалигининг жанубий қисмидаги мавжуд иншоотларнинг меъморий ечимлари, кўринишларини миллий меъморчилик аънаваларидаги қурилмалар билан қайта қуриб, реконструкция қилиш йўли билан Тошкентнинг энг қадимий қисми туризм салоҳиятини юқори даражага олиб чиқиш мумкин.

Абдужаббор ЯХЪЯЕВ, архитектор

Чорсунинг янги қиёфаси ҳақида йўллар

Муस्ताқиллик остонасига қадам қўйганимиздан буён ўзлигимизни англаш, миллий қадриятларимизни урф-одат ва аънаваларимизни тиклаш, фарзандларимизни имон-эътиқодли, пок виждонли, Ватанга садоқатли қилиб тарбиялаш, бунинг учун, энг аввало, халқимиз онгини тубдан ўзгартириб, маънавиятимизни юксалтириш ҳақида баралла бонг уриб келаётган бўлсак-да, кўзланган мақсадга эришишимизга ҳали анча борлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

МАЗНАВИЯТИГА

Назаримда, ортада қолган йигирма етти йил оқ билан қорани, яхши ёмонни, ширин билан аччиқни ажратиб олишимиз учун нодавлат телевидениеларига етарли бўлмаганга ўхшайди. Акс ҳолда телеэкраннинг ўзи ўзига хон, кўланкаси майдонлари бутун бир миллат юзига оёқ қўйиб, хорининг ҳаё, ибод, ахлоқ-одоб, гурур, ор-номус кўчасидан ўтмаган гоёвий қашшоқ сериалларини намойиш этмаган бўларди.

ЭПИКАЗМАҲЛИК

Ахир, вазифамиз маънавиятимизни губорлардан асраб, уни аждодлар меросидан баҳраманд этиб, қадам-бақадам мустақамлаб бориш орқали билим ва салоҳиятимизга таяниб "манаман" деганларни хайратга солишимиз ёки ўзим биланам қабилади иш тутиб, ўзгалардан кўр-кўрона кўчириш, тақлид қилиш, уларнинг сарқитларини маданиятимиз дастурхонига тортиб, хоҳласанг-хоҳламасанг шуни ейсан дейишимиз? Биз кеча ким эдик-у, бугун ким бўлганимизни, нималарга қодир эканлигимизни намоён қилмоқчи бўлсак, бошланган хайрли ишларни ҳамжихатлик билан изчил давом эттириб, ташқаридан суқилиб қирадиган "оммавий маданият"нинг онгу шууримиз ва турмуш тартибимизга ёт кўринишларига йўл бермаган ва, албатта, бунга бефарқ қарамаган бўлар эдик. Тўғри, халқимизни жаҳон адабиёти, санъати ва маданиятининг энг гўзал намуналари билан таништириш савобли иш. Шу маънода чет элликларнинг эзгулик йўлидаги кураши, ҳаёти, турмуш тарзи, урф-одат ва қадриятлари ҳақидаги фильмларини томоша қилиш фойдадан холи эмас. Аммо тақдим этиладиган асарлар, энг аввало, гоёвий, маънавий-тарбиявий нуқтани назардан миллатимиз руҳиятига мос келиши, унинг миллий қадриятлари, урф-одат ва аънаваларига соя ташламаслиги керак. "Гуллар изтироби"га ўхшаган гариб сериаллар нафақат катталарнинг маданияти маънавиятига, балки ёшларнинг дунёқараши ахлоқ-одо-

биға, руҳиятига ҳам салбий таъсир этмай қолмайди. Мазкур сериал намойиши тўхта-тиб қўйилган "Севги изтироби"нинг ман-тикий давоми бўлиб, унда бир оила аъзолари-нинг худбинлиги туйғайли оиланинг фо-жиа сари астойдил интилаётгани томоша-бинининг нафрат ва азабини кўзгамай қол-майди. Бир оилада яшаб туриб, бир-бирига паст назар билан қараш, бир-бирини пой-лаш, яғво қилиш, бир-биридан жирканиш, пала-партиш ва мақсадсиз ҳаёт кечириш, ўзаро кўнглишхушлик қилиш, эри билан яшаб туриб, бегонадан ҳомилалар бўлиш, ҳали турмушга чиқмай номуссизлик тўрига ту-шиш, севгилиси билан аразлашиб дарров бошқасини топиб, ўз шармандалигини очиқ-ойдин кўз-кўз қилиш, ўз жонигагина эмас, ўз-галар жонига ҳам суиксад қилиш, хар қадамда бир-бирининг қадр-қиммати-ю гурурини топ-таш — булар томошабинга қандай таъсир кўрсатади, ёшларни қандай "тарбиялайди"? Уларни ҳавас қилса арзиғулик санъат аса-ри, деб бўладими? Сериал "қаҳрамон"-ларнинг қайси бири гул? Гулруми, Гулфем-ми? Ёки уларнинг атрофидиға аёлларми? Ах-лоқсизликни гулга қиёс қилиш ва уларнинг соғлом фикрли томошабин нафратини кўзга-тадиган ҳаёсизлиги ҳасадини "Гуллар из-тироби" номи билан аташ сериал мазму-но

Умр ибрати

САРВАРИ

Хаётда турфа инсонлар ва турли тақдирлар билан учрашишга тўри келади. Баъзи одамлар ўз соҳасида нималаргадир эришади ва бу ютукларидан эл-юрт хабардор бўлади. Баъзан арзишмаган ишларини ҳам дoston қилиб, ўзларини кўпчилиққа намойиш этиш учун ҳеч нарсадан қайтмайдиғанларга ҳам дуч келамиз. Лекин асл инсонлар, ўз касбининг ҳақиқий фидойилари фақат иш, ижод билан банд бўлиб, кўпма шон-шухратга ўч бўлмайдилар. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги томонидан Ўзбек миллий академик драма театрида ўтказилган хотира кечасида ўтириб, хаёлимдан шундай фикрлар ўтди. Дарҳақиқат, шу куни хотирилган ижодкор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, бетақдор сажалаштирувчи расом Георгий Брим ўз ишини қўйилатиб бажарган, лекин камтарона ҳаёт кечирган инсон эди. Хотира кечасини очаркан, Маданият вазир Бахтиёр Сайфуллаев Г.Бримнинг ижоди ўта қизқарғин ва ҳар бир ижодкор ҳавас қилса арзиғулик экани ҳақида фахр билан сўзлаб, ўзбек театр санъати бу бетақдор истеъдод олдида қарадор эканини айтиб ўтди. — Агар унинг ижодий фантазияси, сценорафияси махсули бўлмиш спектакллар рўйхатига назар ташласак, қанчалар сермаҳсул ва сермазмун ижод қилганига гувоҳ бўлаемиз, — деди вазир ўз сўзида. — "Шоҳ Эдип", "Мария Стюарт", "Самандар", "Бой ила хизматчи", "Мен Чилига ишонман", "Қиёмат қарз", "Келинлар кўзголини"... Бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин. Яна "Риголетто", "Кармен", "Бўрон", "Отелло", "Майсаранинг иши" опералари... Георгий Брим деганда кўз олдимизга режиссёр Бақодир Йўлдошев келади ёки аксинча. Чунки бу икки ижодкорнинг ҳамкорлиги натижасида ўтган асрнинг охириги 30 йили нари-берисидеда тенгсиз сахна асарлари юзга келди. Ушбу спектаклларда расом саҳналаштирувчи режиссёр билан

Г. УМАРОВА

Нуриддин ОЧИЛОВ, кекса тележурналист

